

Тимофєєва Тетяна Омельянівна

кандидат економічних наук

Український державний університет залізничного транспорту

Тимофеева Татьяна Емельяновна

кандидат экономических наук

Украинская государственная академия железнодорожного транспорта

Timofieieva Tetiana

Candidate of Economic Sciences

Ukrainian State University of Railway Transport

Мірошніченко Юлія Володимирівна

кандидат економічних наук

Український державний університет залізничного транспорту

Мирошниченко Юлия Владимировна

кандидат экономических наук

Украинская государственная академия железнодорожного транспорта

Myroshnychenko Yuliya

Candidate of Economic Sciences

Ukrainian State University of Railway Transport

Гриценко Наталія Валеріївна

кандидат економічних наук

Український державний університет залізничного транспорту

Гриценко Наталия Валерьевна

кандидат экономических наук

Украинская государственная академия железнодорожного транспорта

Gritsenko Natalia

Candidate of Economic Sciences

Ukrainian State University of Railway Transport

DOI: 10.25313/2520-2057-2018-14-4094

**РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ФОРМУВАННІ
МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

**РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ В ФОРМИРОВАНИИ
МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА**

**A ROLE OF INFORMATIVE SYSTEMS IS IN FORMING MECHANISM
PROVIDING ECONOMIC SECURITY OF RAILWAY TRANSPORT**

Анотація. Сформовано комплексний підхід до формування механізму забезпечення економічної безпеки залізничного транспорту. Встановлено, що система економічної безпеки залізничного транспорту повинна формуватися з використанням сучасних інформаційних систем.

Ключові слова: механізм забезпечення, економічна безпека залізничного транспорту, інформаційне середовище, принципи управління.

Аннотация. Сформирован комплексный подход к формированию механизма обеспечения экономической безопасности железнодорожного транспорта. Установлено, что система экономической безопасности железнодорожного транспорта должна формироваться с использованием современных информационных систем.

Ключевые слова: механизм обеспечения, экономическая безопасность железнодорожного транспорта, информационная среда, принципы управления.

Summary. A complex approach is formulated for a forming mechanism of providing an economic safety of railway transport. It was confirmed, that the system of economic safety railway transport must be built with using modern informative systems.

Key words: mechanism of the providing, economic safety of railway transport, informative environment, management principles.

Постановка проблеми. Залізничний транспорт є складовою частиною господарського комплексу країни, який забезпечує необхідні потреби в реалізації економічних і соціальних зв'язків між різними галузями і регіонами країни, а також за її межами. І саме тому рівень розвитку залізничного транспорту повинен відповідати, а у ряді випадків навіть випереджати рівень розвитку основних галузей народного господарства України. З розвитком ринкових відносин в Україні, відбуваються корінні зміни в суспільному житті, внаслідок чого виникає проблема забезпечення економічної безпеки залізничного транспорту, яка полягає в такому його стані, при якому створюються умови для найефективнішого використання ресурсів галузі і забезпечення стабільного функціонування і прогресивного розвитку в даний час і в майбутньому. Створення такого стану від процесу ухвалення необхідного в даних умовах і в даний період часу обґрунтованого управлінського рішення.

В даний час процес ухвалення будь-якого управлінського рішення відбувається в умовах невизначеності результатів, обмеженої, недостатньо повної і вірної інформації, наявності зацікавленості конкурентів в вилученні інформації з подальшим використанням її в своїх цілях. Тому вплив рівня інформаційної складової на рівень забезпечення економічної безпеки залізничного транспорту дуже великий.

Актуальність проблеми створення системи забезпечення необхідного рівня інформаційної складової економічної безпеки залізничної галузі підтверджує той факт, що з одного боку, використання надійної інформації впливає на правильність приймаємих управлінських рішень, а це зводить до мінімуму ризик фінансових, виробничих та будь-яких витрат, що в свою чергу підвищує рівень інших складових економічної безпеки залізничного транспорту. З іншого боку, сама по собі інформація, пов'язана з діяльністю залізничного транспорту виступає об'єктом захисту, оскільки володіння певною частиною інформації про діяльність залізничного транспорту для конкурентів створює сприятливі умови для її використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем економічної безпеки підпри-

ємств приділили увагу такі вчені-економісти, як Васильцев Т. Г. [1], Довбня С. Б. [2], Кавун С. В. [3], Кириченко О. А. [4], Геєць В. М. [5], Кизим М. О. [5], Клебанова Т. С. [5], Черняк О. І. [5], Судакова О. І. [6], Шкарлет С. М. [8] та інші. В своїх працях автори описують проблематику управління економічної безпеки підприємства, як в цілому, так і по окремим складовим елементам. Значна увага приділяється сутності економічної безпеки, її елементів, необхідності всестороннього дослідження цього явища, а також розглядаються підходи до її оцінки.

Постановка завдання. Метою дослідження є формування механізму забезпечення економічної безпеки залізничного транспорту з використанням сучасних інформаційних систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність функціонування будь-якої системи залежить від ступеня її інформованості про стан своїх підсистем, а також про процеси і зміни, які в них відбуваються. Наявність системи, за допомогою якої буде забезпечено отримання інформації з будь-якого питання, що цікавить, забезпечує можливість ефективно планувати експлуатаційну роботу галузі.

Тому сутність інформаційної складової полягає в такому стані, при якому можливе отримання «найсвіжішої» і достовірної інформації інформаційно-аналітичними службами для проведення подальшого аналізу одержаної інформації, захист інформації від несанкціонованого доступу і вживання необхідних заходів для забезпечення економічної безпеки.

Повноправність інформаційної складової серед інших складових залізничного транспорту підтверджують дослідники Мішечкін В. Г., Юрченко О. В., які стверджують, що подальший розвиток залізничного транспорту неможливий без модернізації центральних комплексів інформаційних статистичних центрів дороги за допомогою впровадження ліцензійного програмного забезпечення, а також підключення ізольованих баз даних до багатофункціональних баз, які сприяють обміну даними між підрозділами Укрзалізниці [6; 7].

На рівень інформаційної складової економічної безпеки залізничного транспорту впливає ряд чинників як внутрішніх, так і зовнішніх, як позитивних, так і негативних. В даному випадку нас більше цікавлять негативні чинники, тобто загрози.

Загрози — це дії, які прямо або побічно направлені на зменшення рівня стабільності інформаційної складової. Загрози, у свою чергу можна розділити на внутрішні і зовнішні. Під внутрішніми загрозами ми розумітимемо загрози, що включають помилки і неякісні дії співробітників галузі, під зовнішніми — загрози, не пов’язані з діяльністю самої галузі, але що безпосередньо негативно впливають на її діяльність.

До зовнішніх загроз інформаційної складової відноситься підрив репутації залізничного транспорту за допомогою надання помилкової інформації про неякісне надання послуг, фінансових махінаціях, а також різноманіття електронних вірусів. Ще одною зовнішньою загрозою є витік інформації за рахунок зв’язку з постачальниками ресурсів, споживачами продукції, податковими та екологічними інспекціями, банками та страховими компаніями.

Виникнення мережних комунікацій, що мають на сьогоднішній день глобальний характер, несе в собі і безліч небезпек, пов’язаних з існуванням вірусів, які здатні вивести з ладу будь-яку інформаційну систему за дуже невеликий період часу і завдати великого матеріального збитку.

Як показав моніторинг інформаційних компаній США і Росії, в половині цих компаній відсутні системи виявлення вторгнень у внутрішні мережі [8]. Крім цього, ще і не всі компанії використовують антивірусні програми. Своєю бездіяльністю, або старанням заощадити засоби, вони піддають себе безлічі несподіванок, до яких можна віднести і про-

мислове шпигунство, і вихід з ладу всієї мережної комунікації.

Сучасні кіберзлочинці при атаках систем захисту компаній використовують усе більш витончені методи. Щоб протидіяти їм, відділи інформаційної безпеки вимушені аналізувати і інтерпретувати величезну кількість подій в день.

Крім того комунікаційна система залізничного транспорту є формальним каналом з якого конкуренти можуть отримати необхідну для них інформацію для подальшого її використання в своїх цілях. До такої інформації можна віднести відомості про всі ресурси залізничного транспорту, а також можливі структурні та інші зміни в його діяльності.

Окрім формального каналу втрати інформації про стан залізничного транспорту в різних аспектах його діяльності є ще й неформальний канал, де головну роль має людський фактор [9]. Неблагонадійний персонал у першу чергу небезпечний схильністю до розголошення службової інформації й комерційної таємниці. Слід звернути увагу на загальноосвітню статистику: 10–15% всіх людей є нечесними за визначенням, 10–15% абсолютно чесні, останні 70–80% не визначилися, тобто ті, хто може повестися нечесно.

Втрата інформації може виникнути під час спілкування «носіїв» важливої інформації за межами підприємств.

Ще одним каналом втрати інформації можуть бути об’єкти зовнішнього середовища з якими підприємства залізничного транспорту підтримують

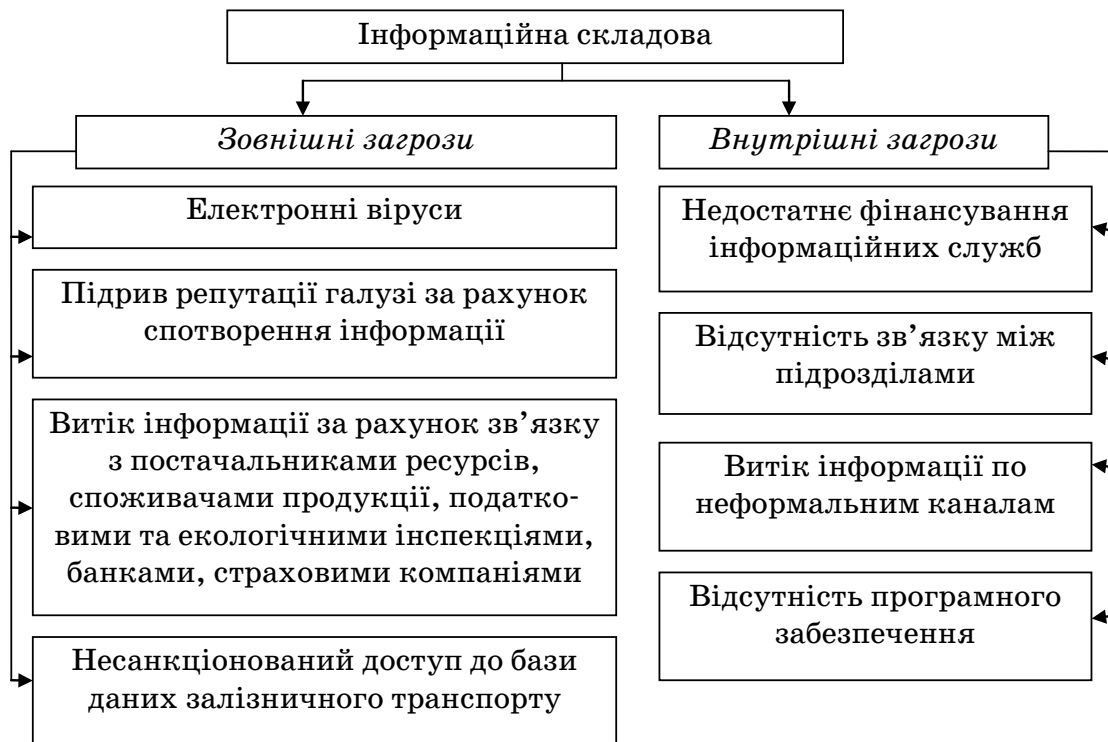

Рис. 1. Схема загроз інформаційної складової

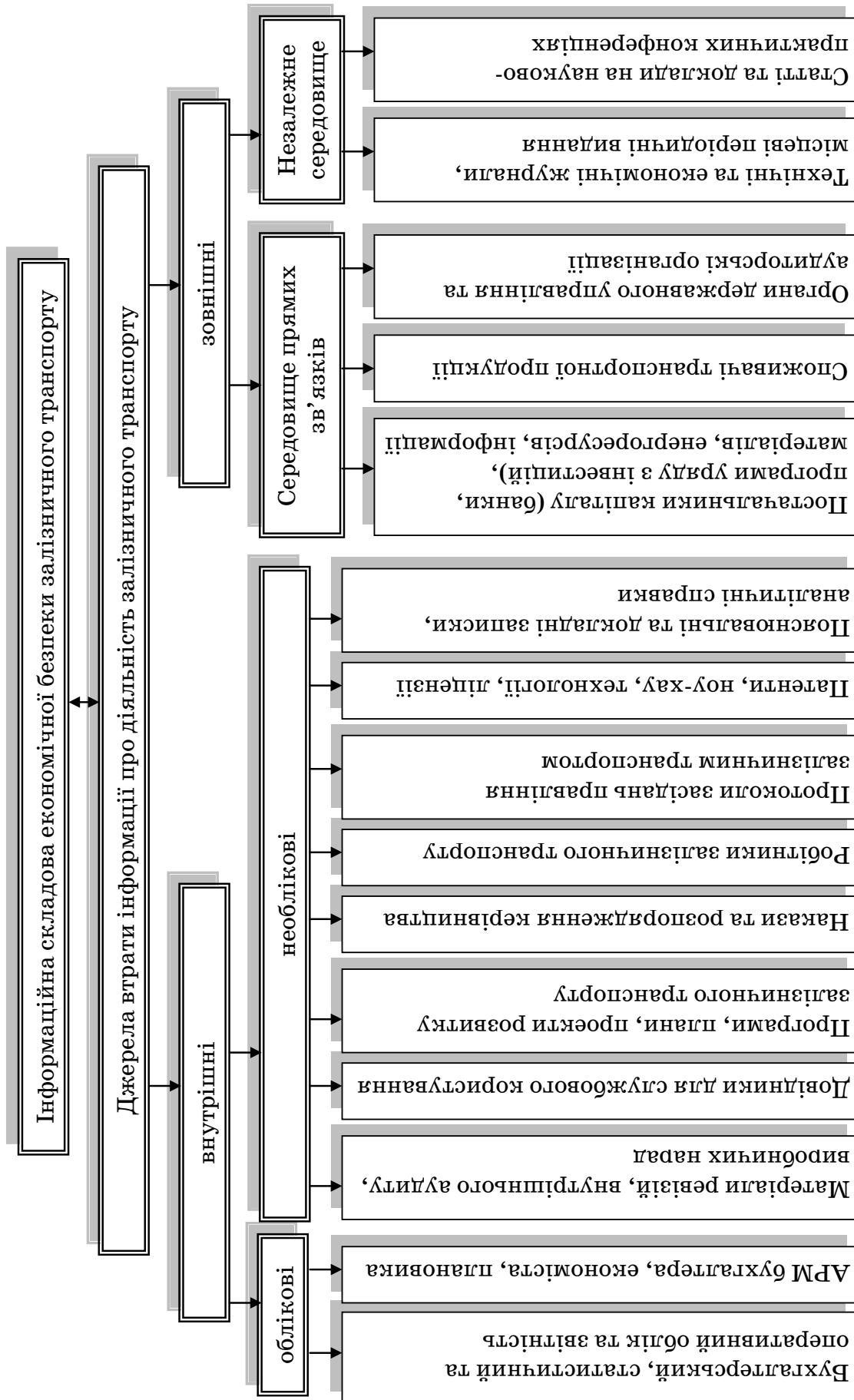

Рис. 2. Фактори впливу інформаційної складової на економічну безпеку залізничного транспорту

різного роду зв'язки. До них можна віднести поставальників ресурсів, споживачів продукції, податкові та екологічні інспекції, банки, страхові компанії, учбові заклади, статистичні органи, органи державної влади та місцевого самоуправління.

Джерела можливого витоку інформації про діяльність залізничного транспорту представлено на рисунку 2.

Для вилучення необхідної інформації використовуються як легальні (використання експертів), напівлегальні (бесіди зі спеціалістами, неправдиві конкурси та найми, запрошення консультантів, переманювання спеціалістів, використання жіночої краси), так і нелегальні методи (викрадення або копіювання документів, підслуховування, проникнення в комп'ютерну мережу, викрадення власності).

Внутрішніми загрозами є недостатнє забезпечення інформаційних служб спеціальними технічними засобами для збору, обробки, класифікації і складання бази даних одержаної інформації, а також незатребуваність, нерозуміння, невміння використовувати інформацію, за допомогою якої можна здійснювати комплексне прогнозування і розробку найоптимальнішої стратегії управління виробництвом.

Висновки з проведеного дослідження. Виявлені загрози дають можливість визначити чинники, що негативно впливають на рівень інформаційної складової економічної безпеки залізничного транспорту та оцінити їх вплив на економічну безпеку галузі з метою розробки оптимальних методів усунення загроз.

Література

1. Васильцев Т. Г. Экономическая безопасность предпринимательства в Украине: стратегия и механизмы укрепления: моногр. / Т. Г. Васильцев; Национальный институт стратегических исследований. — Львов, 2008. — 385 с.
2. Довбня С. Б. Диагностика уровня экономической безопасности предприятия / С. Б. Довбня, Н. Ю. Гичова // Финансы Украины. — 2013. — 4. — С. 91–97.
3. Кавун С. В. Концептуальная модель системы экономической безопасности предприятия / С. В. Кавун // Научный журнал «Экономика развития». — Х.: ХНЕУ. — 2013. — 3 (43). — С. 97–101.
4. Кириченко О. А. Некоторые критерии оценки экономической безопасности предприятия / Инвестиции: практика и опыт, 2012. — С. 22–24.
5. Моделирование экономической безопасности: государство, регион, предприятие / Гець В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. И. и др.; Под ред. Гейца В. М.: Монография. — Х.: ВД «ИНЖЕК», 2006. — 240 с.
6. Мішечкін В. Г., Юрченко О. В. та ін. Підвищення якості інформаційного забезпечення управління транспортом / Залізничний транспорт України. — 2002. — № 6. — с. 2–3.
7. Голев Ю. В., Хибриков Е. А. Упорядочение информационного пространства системы материально-технического обеспечения в рыночных условиях / Экономика железных дорог. — 2002. — № 6. — с. 85–89.
8. Зуев А. Безопасность в виртуальном пространстве / Мировая экономика и международные отношения. — 2003. — № 9. — с. 13–16.
9. Духов В. Е. Экономическая разведка и безопасность К.: ИМСО МО Украины, НВФ «Студцентр». — 1997. — 175 с.